

Οροπέδιο Λασιθίου

35.18051405, 25.46813624714

Το ειδυλιακό Οροπέδιο Λασιθίου, η γενέτειρα του θεού Δία, βρίσκεται περίπου 25χλμ νότια από τα Μάλια και 70χλμ νοτιοανατολικά της πόλης του Ηρακλείου. Βρίσκεται σε μια ήρεμη και πολύ εύφορη περιοχή που περιτριγυρίζεται από τα άγρια ψηλά βουνά της Δίκτης και αρκετά μικρότερα οροπέδια. Το υψόμετρο του κάμπου κυμαίνεται από 800μ έως 850μ, γεγονός που το κάνει από τις λίγες νησιωτικές κατοικημένες περιοχές της Μεσογείου σε τόσο ψηλό υψόμετρο. Διοικητική πρωτεύουσα του ομώνυμου δήμου είναι το Τζερμιάδο, ενώ άλλα σημαντικά χωριά είναι ο Άγιος Γεώργιος και το Ψυχρό με τις πολλές πηγές.

Κάθε χειμώνα το οροπέδιο καλύπτεται από χιόνι και τότε χιλιάδες Κρητικοί βρίσκουν την ευκαιρία να εκδράμουν για να θαυμάσουν το λευκό τοπίο. Κάποιες χρονιές το χιόνι παραμένει στις βουνοκορφές μέχρι και τις αρχές του καλοκαιριού. Τα 18 γραφικά χωριά του οροπεδίου είναι κτισμένα στους πρόποδες των τριγύρω βουνών, αφήνοντας τον κάμπο ελεύθερο για καλλιέργεια. Όλα συνδέονται μεταξύ τους με έναν περιφερειακό κυκλικό δρόμο μήκους 23χλμ. Μάλιστα η πανέμορφη αυτή κυκλική διαδρομή είναι ιδανική για ποδηλασία, καθώς ο δρόμος δεν έχει μεγάλες ανηφόρες και κατά μήκος του μπορείτε να επισκεφτείτε όλα τα βασικά αξιοθέατα του οροπεδίου. Στην ίδια διαδρομή πραγματοποιούνται κάθε καλοκαίρι οι Δικταίοι Αγώνες δρόμου από το 1980.

ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Στις μέρες μας αυτό που έκανε γνωστό το Οροπέδιο είναι οι περίφημοι ανεμόμυλοι με τα λευκά πανιά, σήμα κατατεθέν του Οροπεδίου. Πρόκειται κυρίως για μεταλλικούς ελαφριούς ανεμόμυλους, φτιαγμένοι οι περισσότεροι στα τέλη του 19ου αιώνα, με σκοπό την άρδευση του Λασιθιώτικου κάμπου. Δυστυχώς, σήμερα όμως οι νέοι αγρότες έχουν εγκαταλείψει τον παραδοσιακό τρόπο άρδευσης, καθώς η πολιτεία δεν παρέχει κίνητρα, και ελάχιστοι ανεμόμυλοι λειτουργούν ακόμη. Έτσι, μόνο σε cards postal μπορεί να δει κανείς το τοπίο με τους 12000 κάτασπρους ανεμόμυλους που κάποτε αντλούσαν νερό από τα πηγάδια για να ποτίσουν τα κηπευτικά. Τα τελευταία χρόνια γίνεται μια προσπάθεια αναστήλωσης παλιών μύλων, αν και δυστυχώς ακόμη κι αυτοί δε λειτουργούν για την άντληση νερού, αλλά αναστηλώνονται για αισθητικούς λόγους. Αντίστοιχα στην είσοδο του Οροπεδίου, στη θέση Σελί Αμπέλου, συναντάμε το μεγαλύτερο μυλοτόπι με πέτρινους ανεμόμυλους στην Ελλάδα που χρησιμοποιήθηκαν για το άλεσμα των σιτηρών.

Άλλο ένα αξιοθέατο του Οροπεδίου είναι οι λίνιες (στα λατινικά «γραμμές»), δηλαδή τα μεγάλα γραμμικά έργα αποστραγγίσεως που έφτιαξαν οι Ενετοί για να μεταφέρουν νερό σε όλο τον κάμπο, ο οποίος ήταν ως τότε άγονος λόγω των λιμναζόντων υδάτων. Πράγματι, οι Ενετοί κατάφεραν να μετατρέψουν την περιοχή στον σημαντικότερο σιτοβολώνα της Κρήτης, που ακόμη και σήμερα τροφοδοτεί με εξαιρετικής ποιότητας κηπευτικά και λαχανικά όλη την Κρήτη. Σε μια βόλτα σε οποιοδήποτε σημείο του Οροπεδίου θα συναντήσετε λίνιες, δηλαδή μεγάλα χαντάκια για να απομακρύνουν το νερό.

Σε μικρή απόσταση από το χωριό Άγιος Κωνσταντίνος και τις δύο λιμνοδεξαμενές, τερματίζει το επιβλητικό Φαράγγι του Χαυγά που μεταφέρει τα νερά του υψηλότερου Οροπεδίου Καθαρού μέσα στον κάμπο του Λασιθίου, το οποίο αποτελεί τμήμα του Ευρωπαϊκού μονοπατιού E4 που ανηφορίζει στο Καθαρό. Τον κάμπο διασχίζει ο Μεγάλος Ποταμός που καταλήγει σε μια μεγάλη καταβόθρα, τον Χώνο, στην ανατολική πλευρά του οροπεδίου, κοντά στο Κάτω Μετόχι, από όπου φεύγουν τα νερά και εμφανίζονται στην Πηγή Φλέγες κοντά στην Κασταμονίτσα πριν συνεχίσουν την πορεία τους μέσα στον ποταμό Αποσελέμη, που σήμερα τροφοδοτεί το μεγάλο φράγμα του Αποσελέμη κοντά στις Ποταμιές Πεδιάδος. Μια ακόμη τεχνητή στοά που ξεκινάει κοντά στη μονή Βιδιανής μεταφέρει από το 2018 τα νερά από το οροπέδιο στο φράγμα.

Δίπλα στο χωριό Άγιος Κωνσταντίνος υπάρχει η ιστορική Μονή της Παναγίας Κρυσταλλένιας, κτισμένη σε έναν καταπράσινο λόφο, η οποία έπαιξε υποστηρικτικό ρόλο σε διάφορες επαναστάσεις των Κρητικών, με αποτέλεσμα να καταστραφεί το 1823 και το 1867. Στην απέναντι πλευρά του οροπεδίου υπάρχει η αναστηλωμένη Μονή της Βιδιανής - Ζωοδόχου Πηγής (1841), παλιό μετόχι της οικογένειας Βιδών, όπου λειτουργεί και ένα μικρό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Λασιθίου. Στον Άγιο Γεώργιο, μπορείτε να επισκεφτείτε το Μουσείο του Ελευθερίου Βενιζέλου, το Λαογραφικό Μουσείο και το Αρχοντικό Σπίτι, ενώ στο κέντρο του κάμπου βρίσκεται ο ναός του Αγίου Ιωάννη του Καμπίτη.

Επίσης, αξίζει να κάνετε μια βόλτα στο Οροπέδιο Ονήσιμος πάνω από το Τζερμιάδο και να επισκεφτείτε την Εκκλησία του Τιμίου Σταυρού ή να ανηφορίσετε ως τον υστερομινωικό οικισμό Καρφί μέσω του E4 μονοπατιού, στην κορυφή ενός απόκρημνου βράχου που λέγεται Κάθισμα της Αριάδνης. Εκεί η θέα προς τις βόρειες ακτές της Κρήτης είναι συγκλονιστική. Επίσης, άλλα μέρη που μπορείτε να επισκεφτείτε είναι το μικρό οροπέδιο του Λιμνάκαρου πάνω στο μονοπάτι που ενώνει τον Άγιο Γεώργιο με τις κορυφές Σπαθί και Αφέντης, με το Ναό του Αγίου Πνεύματος, αλλά και το οροπέδιο Καθαρού, με ευκολότερη πρόσβαση από την Κριτσά, όπου βρέθηκαν παλαιοντολογικά ίχνη από ελέφαντες και νάνους ιπποπόταμους.

Αν βρεθείτε στο οροπέδιο το καλοκαίρι, μπορείτε να πάρετε μέρος στη «Γιορτή της Πατάτας» στο Τζερμιάδο, τη «Γιορτή του Κολοκυθιού» στον Αβρακόντε, τη «Γιορτή της Ξεφουρνιάς» στο Κάτω Μετόχι, τη γιορτή Ρακής στο Μαρμακέτο κ.ά. Ωστόσο, το πιο σημαντικό αξιοθέατο θεωρείται το Σπήλαιο του Ψυχρού, δίπλα στο ομώνυμο χωριό Ψυχρό. Περισσότερο γνωστό ως Δικταίο Άντρο, το σπήλαιο έχει διαδραματίσει σπουδαίο λατρευτικό ρόλο στην αρχαιότητα, καθώς ο μύθος ήθελε να γεννιέται εδώ ο Δίας, ο πατέρας των θεών. Γι' αυτό και το Λασιθί ονομάζεται χαϊδευτικά κι ως η Βηθλεέμ της Αρχαιότητας. Επίσης, σύμφωνα με μια εκδοχή του μύθου, στο σπήλαιο ενώθηκε ο Δίας με την Ευρώπη, η οποία γέννησε το Μίνωα. Στο χωριό Τζερμιάδο υπάρχει το μικρό αλλά σημαντικό Σπήλαιο της Τραπέζας, γνωστότερο ως Σπήλαιο Κρόνιο.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Το Οροπέδιο Λασιθίου καλλιεργείται από την εποχή των Μινωιτών και θεωρείται ότι ήταν το τελευταίο προπύργιο αντίστασης του Μινωικού Πολιτισμού εναντίον των Δωριέων (4ος αιώνας π.Χ.). Ο μαγικός αυτός τόπος δεν άργησε να συνδεθεί με το σπουδαιότερο γεγονός της Κρητικής μυθολογίας, δηλαδή την γέννηση του Δία, αλλά και τη σύλληψη του Μίνωα από την Ευρώπη. Επίσης, εδώ λέγεται ότι ο δίκαιος Μίνωας λάμβανε τις εντολές του Δία κάθε εννιά χρόνια και τους έκανε νόμους για τους ανθρώπους (ο ίδιος μύθος αναφέρεται και για το οροπέδιο της Νίδας στον Ψηλορείτη). Υπάρχουν κι άλλοι μικρότεροι μύθοι, όπως οι φτερωτές τιμωρές Άρπυιες που ζούσαν εδώ. Όταν η λατρεία του Δία μεταφέρθηκε στο Ιδαίο Άντρο στον Ψηλορείτη, το Οροπέδιο άρχισε να χάνει την θρησκευτική του σημασία και ξεχάστηκε για πολλούς αιώνες.

Πολύ αργότερα, όταν οι Ενετοί κατέλαβαν την Κρήτη, αρχικά απαγόρευσαν την κατοίκηση του, καθώς αυτός ο απόμερος τόπος μπορούσε να τροφοδοτεί τους επαναστάτες. Έτσι, το Οροπέδιο ερήμωσε έως ότου κατέφθασαν στην Κρήτη έποικοι των Ενετών από την Πελοπόννησο και

προσπάθησαν να δώσουν ζωή στον άγονο αυτό τόπο. Με μια σειρά από γιγαντιαία αποστραγγιστικά έργα, οι λίνιες, απομάκρυναν τα λιμνάζοντα νερά του κάμπου, κάνοντας το Οροπέδιο τον σημαντικότερο τόπο καλλιέργειας της Κρήτης. Οι λίνιες, που είναι ακόμη και σήμερα ορατές, χώρισαν το Οροπέδιο σε 193 τετράγωνα, τα οποία δόθηκαν ως κλήροι στις νέες οικογένειες. Οι κλήροι στα Ενετικά λέγονται Iassiti ή Lasciti, δίνοντας πιθανόν το όνομα τους στην περιοχή.

Η ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ ΤΟ 1867

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, το Οροπέδιο αποτέλεσε σημαντικό χώρο αντίστασης κατά των κατακτητών, με συνέπεια να γνωρίσει και την σκληρότητα τους. Αποκορύφωμα αποτελεί η Γιγαντομαχία του Λασιθίου, που έλαβε μέρος το Μάιο του 1867. Μετά το ολοκαύτωμα της Μονής Αρκαδίου, οι επαναστάτες κατέφυγαν στο Λασιθί. Έτσι, ο τουρκοαιγυπτιακός στρατός με 25.000 στρατιώτες και αρχηγό τον σκληρό Ομέρ Πασά, ανηφόρισε από τη μεριά του Καστελίου, όπου συνάντησε τη λυσσαλέα αντίσταση των Κρητικών. Ωστόσο, ο μικρός αριθμός των Ελλήνων οπλοφόρων δεν ήταν ικανός να κρατήσει τους Τούρκους μακριά, με αποτέλεσμα να καταφέρουν να μπουκ στο Οροπέδιο από τη θέση «Τσούλη Μνήμα». Οι επαναστάτες κατέφυγαν στα βουνά και οι άτυχοι κάτοικοι του Οροπεδίου κατασφαγιάστηκαν, ενώ τα χωριά τους καταστρέφονταν ολοσχερώς για δέκα μέρες. Από τη μανία των Τούρκων δεν γλίτωσε ούτε η Μονή Κρουσταλένιας.

Επί δέκα μέρες οι Τούρκοι κατέστρεφαν, έως ότου οι επαναστάτες ανασυντάχθηκαν στο μικρό οροπέδιο Λιμνάκαρο. Ο Ομέρ Πασάς, που έμαθε που βρίσκονται, κατευθύνθηκε προς τα εκεί, αλλά οι επαναστάτες κατάφεραν με ελιγμό να κατέβουν στον κάμπο. Έτσι, όταν οι εξαντλημένοι Τούρκοι ξανακατέβηκαν στο Οροπέδιο στις 19 Μαΐου, συγκρούστηκαν με τους επαναστάτες κοντά στο χωριό Μαρμακέτο, όπου και νικήθηκαν κατά κράτος.

Η δεκαήμερη γιγαντομαχία του Λασιθίου, σε συνδυασμό με τις άλλες επαναστάσεις στο νησί, υπήρξε προπομπός για την απελευθέρωση του νησιού. Η θηριωδία των Τούρκων ανάγκασε τις ουδέτερες δυνάμεις να απαιτήσουν από την Οθωμανική Αυτοκρατορία να κηρύξει την Κρήτη αυτόνομη. Μάλιστα, προς τιμή της συνεισφοράς της Μάχης του Λασιθίου στην απελευθέρωση, ο τότε Νομός Σητείας μετονομάστηκε σε Νομό Λασιθίου.

Περίληψη

Σκοπός: Εκδρομή	Τύπος: Αξιοθέατα	Χώρα: Greece
Πόλη: Λασιθί		